

Dodatek

O prosodii عِلْمُ الْعَرُوضِ

1. Verše (البيت) arabských písní neb básní (الشعر) sestávají ze dvou polovic (مِصْرَاعَانِ neb شَطْرَانِ), v nichž jest více neb méně stop (الْأَجْزَاءُ), složených z krátkých nebo dlouhých slabik. Více veršů stejné míry a stejného rytmu jmenují قِطْعَةٌ (kus, část) a قَصِيدَةٌ (oda, stanza).

2. Při jednotlivých stopách a slabikách čítají se písmeny dle vyslovení: alif a wašla se nečítá, při nunaci čítají ن ; zdvojená hláska i alif s medda mají platnost dvou hlásek (س — م — ن) (عز — ز)

3. Krátkou slabikou jmenujeme onu, jež sestává ze souhlásky se samohláskou; dlouhou jest ona, jež sestává ze souhlásky se samohláskou. ب — ز — ض jsou krátké slabiky,

نِ — مَ آَبْ — فَاً dlouhé. krátké slabiky na konci verše stojící čítají jako dlouhé.

4. v časomírách (zovou je بحرٌ moře) mohou býti stopy dle osmera vzorů:

مَفْعُولَاتٌ، مُسْتَفْعِلُنْ، مُتَّفَاعِلُنْ، فَاعِلُنْ، فَاعِلَاتُنْ، مُفْصَلَاتُنْ، مُفَاعِلِينَ، فُعُولُنْ
—ُ— —ُ— —ُ— —ُ— —ُ— —ُ— —ُ— —ُ—

P o z n . 1. Vzorů odvozených stop jest větší počet (21) jako فُلٌ، فَعْلُنْ، فَعْلٌ a j.; tyto mohou nahrazovati neb zastupovati v jednotlivých metrech původní vzory.

P o z n . 2. Básníku jest dovoleno položiti ve verši na místě prodlužovacího neb spojovacího alifu alif hemzovné a naopak, vynechati na konci verše zdvojení a nunaci, vynechati ve slově a na konci slova samohlásku, dáti vlastním jménům nunaci, učiniti diptota triptoty a j. v. أَنَا، هُمْ، —، —، أَنْتُمْ bývá též —، —، —، —.

Za účelem skandování třeba srovnati stopy verše s některým z osmi vzorů; na př.

عَفَتِ الدِّيَا رُحْلَهَا فَمَقَامَهَا * يَمِينِي تَابَ بَدَ غَوْلَهَا فَرَجَامَهَا
مُتَّفَاعِلُنْ فَاعِلُنْ، فَاعِلَاتُنْ، مُفْصَلَاتُنْ، مُفَاعِلِينَ، فُعُولُنْ

zde se —ُ— opakuje šestkrát. Metrum toto zovou الْكَامِلُ. (Začátek čtvrté básně z Mo·allaqât: Zanikly (stopy) domů i jich

هَذَا مَقَامِي قَرِيبٌ مِنْ أُخِي * كُلُّ امْرِئٍ قَائِمٌ مَعَ أَخِيرَةٍ
(فَعِلَّتَانِ)

toto jest bydliště blízko mého bratra; každý zůstává se svým bratrem).

ظَلَلْتُ أَمْشِي مِضَاعًا فِي أَرْقَتِهَا * كَأَنْتِي مَصْحَفٌ فِي بَيْتِ زَنْدِيقِ
(Chodil jsem a bloudil v ulicích jeho (Baghdadu), jako kdybych byl knihou (qoranu) v domě nevěře, kacíře).

4. أَلْوَاغِرِ (h o j n é) ze šesti مُفَاعَلَّتَيْنِ; závěreční stopy polovice verše a celého verše jsou však zastoupeny فَعُولُنَّ

Příklad: 1. verš 5. z Mo'allaqât

أَلَّا هُبِّي بِصَحْنِكَ فَاصِدٌ بَحِينًا * وَلَا تُبْقِي خُمُورَ الْأَنْدَرِينَا
مفاعيلن مفاعلتن فعولن * مفاعيلن مفاعيلن فعولن

(Nuže tedy procitni a dej nám za našeho jitra doušek ze svého poháru a nenechávej vín z Andarūnu).

5. أَلْكَامِلِ (d o k o n a l é) ze šesti مُتَّفَاعِلُنَّ (neb i čtyř); závěreční stopou bývá též مُتَّفَاعِلِ, فَعِلُنَّ i فَعْلُنَّ. Příklad:

أَمَّا دِمَشْقُ فَجَنَّةٌ * يَنْتَسِي بِهَا الْوَدَانَ الْغَرِيبِ
(Damašek jest ráj, v němž zapomene cizinec (své) vlasti).

6. مَفَاعِيلُنَّ (c h v ě j í c í) ze čtyř.

10. الْمُنْسَرِحُ (vypuštěné), v němž dvakrát مَفْعُولَات مُفْتَعِلُن مُسْتَفْعِلُن.

11. الْحَفِيفُ (lehké), v němž dvakrát مُسْتَفْعِلُن مُسْتَفْعِلُن فَاعِلَاتُن فَاعِلَاتُن; závěreční stopou bývá též فَاعِلُن. Příklad: 29. v. ze 7. z Mo'allaqât.

مَلِكٌ مُقْسِطٌ وَأَفْضَلُ مِنْ يَمِ * شَيْءٌ وَ مِنْ دُونِ مَا لَدَيْهِ الثَّنَاءُ
(On jest spravedlivý král a nejvýbornější z těch, kdo chodili (po zemi) a jest méně chvály než on má).

إِنْ تَكُنْ جَنَّةُ الْخُلُودِ بِأَرْضِ * فِدْمَشَقٍ وَلَا تَكُونَ سِوَاهَا
إِنْ تَكُنْ فِي السَّمَاءِ فَهِيَ عَلَيْهَا * قَدْ أَبَدَتْ هَوَاءَهَا وَهَوَاهَا
(Je-li ráj věčnosti na zemi, jest (jím) Damašek a žádné jiné (město); je-li v nebi, udělil jemu své ovzduší a svůj půvab).

12. الْمُضَارِعُ (podobné), v němž dvakrát مَفَاعِيلُن فَاعِلَاتُن مُسْتَفْعِلُن.

13. الْمُقْتَضَبُ (improvizované), v němž dvakrát مَفْعُولَات مُسْتَفْعِلُن مُسْتَفْعِلُن.

14. الْمَجْتَثُ (stržené), v němž dvakrát مُسْتَفْعِلُن فَاعِلَاتُن مُسْتَفْعِلُن.

15. الْمُتَقَارِبُ (spojené), v němž osmkrát فَعُولُن; (v závěrku též فَعُولٌ a فَعَلٌ). Příklad:

يَا خَلِيلِي عُوْجًا عَلَى رَسْمِ دَارٍ * هَلَّتْ مِنْ سُلَيْمِي وَمَيَّة

(O přátelé moji — dva — zastavte se na sřícenině domu, (kde) není více ani Sulejmy, ani Majje).

16. فَاعِلُنِ الْمَتَدَارِكِ (p ř i d a n é) z osmi فَاعِلُنِ.

Vedle těchto jsou ještě jiná novější metra: ze dvou مَفَاعِيلُنِ فَعُولُنِ (مُسْتَطِيلُ zvané), ze dvou neb čtyř فَاعِلُنِ فَاعِلَاتُنِ (مُمْتَدِّ, ze šesti مُتَوَفَّرٍ فَاعِلَاتَكَ a j.